

Elämme puhtaasti *vedestä*

Haaste

kuntapäätäjille

Kuntaliiton ja Vesilaitosyhdistyksen tavoitteena on vesihuoltolaitosten toimintaedellytysten turvaaminen tulevaisuuden haasteellisessa toimintaympäristössä.

Alan haasteisiin vastaaminen edellyttää seuraavia toimenpiteitä:

- Vesihuolto tulee organisoida resursseiltaan ja toiminta-alueiltaan riittävän kokoisiksi laitoksiksi
- Vesihuoltolaitosten talouden läpinäkyvyyttä tulee lisätä
- Vesihuoltojärjestelmien ylläpitoon ja saneeraukseen tulee panostaa riittävästi ja investointeihin on varauduttava
- Vesihuoltolaitosten henkilöstön saatavuus ja osaaminen tulee varmistaa
- Asiakaslähtöisyyttä tulee vahvistaa vesihuoltolaitosten toiminnassa
- Vesihuollon toimintavarmuus on turvattava myös ilmastomuutoksessa ja erityistilanteissa

Kunnat vastaavat alueensa vesihuoltopalveluiden saataavuudesta ja vesihuollon kehittämisestä.

Vesihuoltolaitokset huolehtivat vesihuoltopalveluiden tuottamisesta ja teknisistä ratkaisuista alueellaan.

Suomessa on noin 1 500 vesihuoltolaitosta. Lainsäädäntö ei aseta rajoituksia vesihuoltolaitoksen hallintomuodolle eikä omistussuhteille.

Vesihuoltolaitokset ovat Suomessa yleisesti kuntien omistamia. Etenkin suurimmat ja keskisuuret vesihuoltolaitokset ovat joko kunnallisia liikelaitoksia tai kuntien omistamia osakeyhtiöitä. Suuri osa pienemmistä kuntien omistamista vesihuoltolaitoksista toimii kirjanpitolisesti eriytettyinä taseyksikköinä tai laskennallisesti eriytettyinä yksikköinä. Maassamme on myös alueellisia vesihuoltolaitoksia, jotka toimivat kuntien omistamina osakeyhtiöinä tai kuntayhtyminä.

Osuuskuntamuotoisia käyttäjien omistamia vesihuoltolaitoksia on jopa noin 1200.

Vesihuoltopalvelut rahoitetaan asiakkailta perittävillä maksuilla.

hyvä vesihuolto

turvaa toimivan arjen

Hyvälaatuinen talousvesi ja tehokkaasti puhdistetut jätevedet ovat hyvinvointimme perusta. Vesi on niin arkipäiväinen osa elämäämme, että emme tule aina ajatelleeksi sen merkitystä hyvinvoinnillemme.

Vesilaitosyhdistyksen (VY) edustamat vesihuoltolaitokset tarjoavat tämän tärkeän peruspalvelun asukkailleen ensiluokkaisesti ja häiriöttömästi. Yli 90 % suomalaisista on vesihuoltolaitosten ylläpitämän vesijohtoverkoston piirissä, viemäröinnin osalta vastaava luku on yli 80 %.

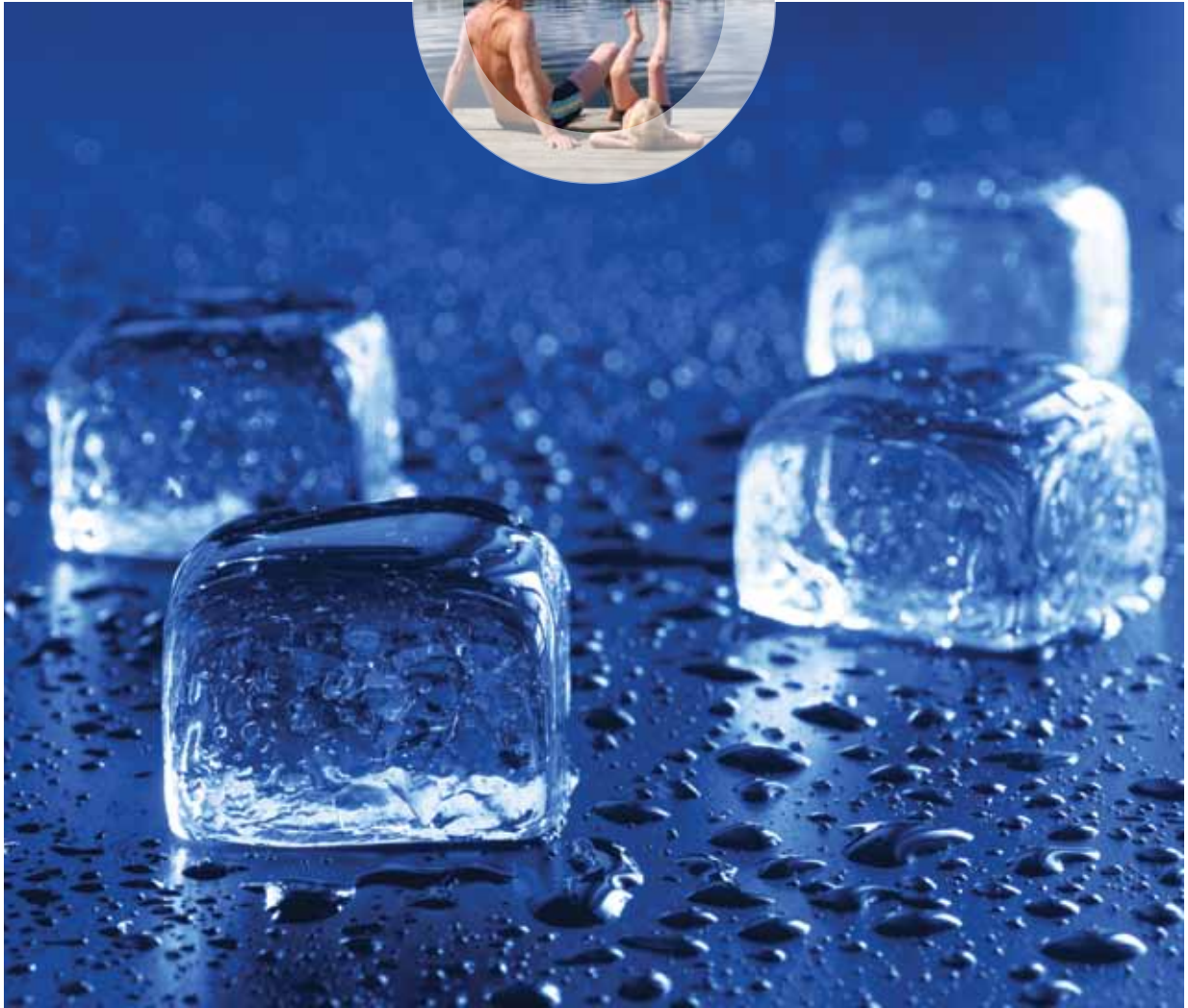
Vesihuolto on toteutettu Suomessa varsin kustannustehokkaasti. Keskimääräinen maksu vesihuoltopalveluista on noin 75 senttiä vuorokaudessa / henkilö. Minkä muun palvelun saa tänä päivänä kotiin kuljetettuna ja sieltä pois johdettuna yhtä edullisesti?

Suomen vesihuoltopalvelut kuuluvat tällä hetkellä kiistatta maailman kärkejoukkoon. Vesihuollon hyvän tason ylläpitäminen vaatii kuitenkin jatkuvaa panostusta ja toiminnan kehittämistä. Koska vesihuollon tekniset investoinnit ovat pitkäikäisiä, vesihuollon kehittämistä on tarkasteltava kauaskantoisesti.

Hyvin toimivan vesihuollon takaamiseksi me Kuntaliitossa ja Vesilaitosyhdistyksessä haluamme tämän esitteen kautta korostaa, että

- vesihuolto on organisoitava tehokkaasti huolehtien hyvästä omistajaohjauksesta
- vesihuollon toimintavarmuus edellyttää järjestelmän kunnossapitoa ja riittäviä resursseja
- verkostojen saneeraukseen on panostettava jatkossa merkittävästi
- vesiensuojelu ja ilmastonmuutos korostuvat tulevaisuudessa

Yhteistyöllä parempaan

vesihuoltopalveluun

Vesihuoltopalvelut kuuluvat olennaisena osana yhteiskunnallisiin peruspalveluihin. Vesihuollon kaikki investointi- ja käyttökustannukset – veden hankinta, käsittely ja johtaminen, viemärointi, jäteveden puhdistus sekä lietteen käsittely – katetaan asiakkailta perittävillä vesihuoltomaksuilla.

Kunnan tehtävänä on kehittää alueensa vesihuoltoa ja toteuttaa se mahdollisimman tehokkaasti. Suomalaiset vesihuoltolaitokset ovat pääosin kuntien omistamia, mikä tarjoaa hyvän lähtökohdan toiminnan pitkäjänteiselle kehittämiselle.

Vesihuolto on hyvin pääomavaltaista ja kunnilla on puhdistuslaitoksissa ja vesihuoltoverkostoissa kiinni suuret omaisuusmassat. Tämän vesihuolto-omaisuuden vaaliminen on tärkeä osa kuntien omistajaohjausta. Kunnan omistajaohjauksen tavoitteena on turvata vesihuoltolaitoksen toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset laadukkaiden vesihuoltopalveluiden tuottamiseksi asiakkaille.

Vesihuoltolain mukaan vesihuoltomaksuihin saa sisältyä kohtuullinen tuotto pääomalle. Käytännössä useimmat vesihuoltolaitokset tulouttavat ylijäämän omistajilleen eli kunnille. Kuntien ei tule nostaa vesihuollon tuloutuksen määrää vesihuoltopalveluiden laadun kustannuksella. Uudenlaisia rahoitusratkaisuja tarvitaan myös vesihuollon investointeihin. Yhden vaihtoehdon tarjoaa kumppanuus yksityisen sektorin kanssa.

Yhteistyötä yli kuntarajojen

Suomessa on noin 1 500 vesihuoltolaitosta. Valtaosa niistä on pieniä, haja-asutusalueilla sijaitsevia osuuskuntamuotoisia laitoksia, mikä tuo monia haasteita vesihuollolle. Vesihuollon vaatimukset ja tehtävät lisääntyvät tulevaisuudessa, minkä vuoksi on tärkeää turvata vesihuoltolaitosten riittävä osaaminen ja resurssit.

Toimenpideehdotukset

- omistajalle maksettavien tuloutusten tulee olla kohtuullisia
- vesihuoltomaksujen tulee pohjautua kustannusvastaavuuteen
- vesihuollon alueellista yhteistyötä on lisättävä
- vesihuoltolaitoksia tulee yhdistää suuremmiksi vesihuoltoorganisaatioiksi sen sijaan, että niitä liitetään osaksi muita toimialoja
- toimivien vesihuoltopalveluiden edellytyksenä on vesihuoltolaitosten ja kunnan muiden toimialojen erityisesti maankäytön suunnittelun hyvä yhteistyö

- **Vesihuoltolaitosten tulee olla kuntaomisteisia tulevaisuudessakin**
- **Vesihuoltolaitosten talouden läpinäkyvyys tarjoaa parhaat edellytykset pitkäjänteiseen vesihuollon ylläpitoon ja kehittämiseen**

Yhden vaihtoehdon tähän tarjoaa vesihuollon yhteistyön lisääminen yli kuntarajojen. Vaihtoehtoina ovat erilaiset vesihuoltolaitosten yhteistyöjärjestelyt, seudullisten vesihuoltolaitosten perustaminen tai toimintojen osittainen ulkoistaminen.

Organisaatioratkaisuissa on tärkeää säilyttää vesihuoltolaitoksilla mahdollisimman itsenäinen rooli omalla toimialueellaan. Kokemukset vesihuollon yhdistämisestä energia- tai muihin monialayhtiöihin eivät ole olleet rohkaisevia. Vesihuoltolaitokset ovat vuosien saatossa luoneet hyvän perustan toiminnan ylläpitämiselle sekä pitkäjänteiselle asiakassuhteiden ja imagon kehittämiseksi, mistä on hyvä pitää kiinni. Lisäksi vesihuoltolaitoksilla on lähitulevaisuudessa edessä välttämättömät investoinnit vesihuoltoverkostojen saneeraukseen, mikä toteutuu parhaiten itsenäisten vesihuoltolaitosten kautta.

Asiakaslähtöinen vesihuolto

Vesihuollon keskeinen rooli asiakkaiden arjessa edellyttää vesihuoltolaitoksilta hyvää asiakaspalvelua ja avoimuutta. Vesihuoltolaitoksille tämä merkitsee panostamista uusiin sähköisiin asiakaspalvelumuotoihin, joustavien palvelumuotojen etsimiseen, yhteistyömahdollisuuksien kartoittamiseen kunnan muun hallinnon kanssa ja aktiiviseen viestintään. Viestinnän avulla asiakkaita voidaan ohjata järkevään veden ja viemäreiden käyttöön sekä tuoda esiin se, mistä vesihuoltopalveluiden hinta muodostuu.

Vesihuoltopalvelujen tulee *toimia* kaikissa oloissa

Suomea rakennettiin voimakkaasti sotien jälkeen 1940-60 -luvulla. Tuolloin rakennetut laitokset ja verkostot ovat nyt tulleet saneerausikään.

Verkostosaneeraukset kolminkertaistettava

Suomessa saneerataan nykyisin vesijohto- ja viemäriverkostoa noin 900 kilometriä vuodessa. Määrä vaikuttaa suurelta, mutta tarve olisi jopa kolminkertainen. Vain ylläpitämällä vesihuoltojärjestelmän toimintakunto pystytään turvaamaan elintärkeiden vesihuoltopalvelujen toiminta kaikissa oloissa.

Vesihuoltolaitoksille ja niiden kuntaomistajille tämä merkitsee mittavaa panostusta saneerausinvestointeihin. Vaihtoehtoja ei ole: vesijohtoverkoston rappeutuminen tuo mukanaan vesikatkoja ja mahdollisia vedenlaatuongelmia terveysriskeineen. Viemäriverkoston osalta seurauksena saattaa olla viemärivuotoja ja päästöjä vesistöön. Näistä aiheutuvat kustannukset ja yhteiskunnalliset vaikutukset ovat saneerauskustannuksia kalliimpia.

Ilmastonmuutokseen varauduttava myös vesihuollossa

Ilmastonmuutos tuo haasteita myös vesihuololle. Tulvat, myrskyt ja pitkät kuivuusjaksot vaativat vesihuoltolaitoksilta huolellista varautumista. Vesihuoltojärjestelmien tulee olla teknisesti toimintavarmoja ja täyttää laatuvaatimukset myös erityistilanteissa. Varautuminen erityis- ja poikkeustilanteisiin edellyttää myös tiivistä yhteistyötä eri tahojen ja viranomaisten kanssa.

Lisääntyneet sade- ja sulamisvedet tulee ottaa huomioon jo maankäyttö- ja kaavoitusvaiheessa, jotta erilaiset imeytys-, viivytyksen- ja kosteikkokorjaukset ovat mahdollisia. Kokonaisvaltainen hulevesien hallinta ja hulevesijärjestelmien suunnittelu edellyttää kunnassa laajasti eri toimialojen hyvää keskinäistä yhteistyötä.

Toimenpide-ehdotukset

- vesihuoltoverkon saneerausinvestointien määrä on kolminkertaistettava nykyisestä tasosta
- saneerausinvestointien rahoitus on järjestettävä suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti
- kunnan on huolehdittava siitä, että vesihuollon toimintaedellytykset säilyvät hyvinä myös erityis- ja poikkeustilanteissa
- vesihuollon ja muun kuntatekniikan rakentaminen ja saneeraus tulee toteuttaa mahdollisuuksien mukaan yhdessä
- hulevesien kokonaisvaltaisen hallinnan lähtökohtana tulee olla maankäyttö ja kaavoitus

- **Vesihuoltoverkostojen investoinneissa ollaan siirtymässä saneerauksen aikakauteen**
- **Vesijohtoverkostosta noin 6 % ja viemäriverkostosta noin 12 % on erittäin huonossa kunnossa**

Puhtaat ja riittoiset vesilähteet suojattava rakentamiselta

Arvokkaat raakavesilähteet ja niiden suojelu ovat vesihuollolle ensiarvoisen tärkeää. Maankäytön suunnittelulla ja kaavoituksella on keskeinen rooli raakavesilähteiden turvaamisessa vedenhankinnalle. Vesihuoltolaitokset tulee kytkeä tiiviimmin osaksi maankäytön ja kaavoituksen lupa-prosessia, jotta vesilähteiden turvaaminen huomioidaan entistä paremmin rakentamisessa ja muussa maankäytössä.

Vesihuollon toimintavarmuuden turvaamiseksi raakaveden hankkimiselle on luotava varajärjestelmät. Tässäkin kaavoitus ja maankäyttö ovat avainasemassa. Kuntien tulee huolehtia siitä, että vesihuoltolaitoksilla on käytössään riittävät raakavesilähteet erityis- ja poikkeustilanteita varten.

Vesihuoltopalveluiden toimintavarmuus edellyttää osaajia

Häiriöt vedenjakelussa tai jäteveden puhdistuksessa voivat aiheuttaa merkittävää haittaa asukkaille, vettä käyttävälle teollisuudelle ja muille yhteiskunnan toimintoille. Vesihuoltopalvelujen tulee toimia häiriöttömästi kaikissa olosuhteissa, mikä edellyttää ammattitaitoista osaamista sekä riittäviä ja saatavilla olevia henkilöstöresursseja.

Suuri osa vesihuoltolaitosten nykyisestä henkilöstöstä siirtyi eläkkeelle tämän vuosikymmenen aikana. Vesihuolto-osaajien saatavuuden takaimiseksi tulee olla riittävästi koulutusvaihtoehtoja eri koulutusasteella. Vesihuoltolaitosten yhdistäminen ja alueellisen yhteistyön lisääminen helpottavat pulaa osaavasta ammattihenkilökunnasta.

Vesistöjen *puhdistus*

on omissa käsissämme

Suomen vesihuoltolaitokset ovat yhdyskuntajätevesien puhdistajina maamme merkittävimpiä vesistöjen suojelijoita. Monet jätevedenpuhdistamot puhdistavat jätevetensä jopa tehokkaammin kuin ympäristöluvut edellyttävät. Puhdistustulosta on parannettu ja toiminnan varmuutta lisätty esimerkiksi keskittämällä jätevesien puhdistusta suuriin alueellisiin puhdistuslaitoksiin.

Ympäristöministeriö, Kuntaliitto ja Vesilaitosyhdistys ovat allekirjoittaneet yhdessä suositussopimuksen, jossa ne ovat sitoutuneet yhdessä edustamiensa vesihuoltolaitosten kanssa vähentämään yhdyskuntajätevesien ravinnekuormitusta entisestään. Kuntaliitto ja Vesilaitosyhdistys ovat mukana Itämeren suojeluhankkeissa, kuten muun muassa Itämeri-haasteessa.

Ravinteet tuottavampaan muotoon

Vesihuoltolaitokset hyödyntävät tehokkaasti jätevesien puhdistuksen yhteydessä syntyvät orgaaniset aineet ja ravinteet valmistamalla niistä lannoitevalmisteita viherrakentamiseen ja maatalouteen. Tämä on ympäristöystävällinen tapa palauttaa ravinteet takaisin luonnon kierto-
kulkun.

Toimenpide-ehdotukset

- pidetään huolta vesistöistä panostamalla jatkossakin tehokkaaseen ja hallittuun jätevesien puhdistukseen muun muassa alueellisia puhdistamoratkaisuja toteuttamalla
- puhdistamolietteen hyötykäyttöä edistetään tuotteistamalla liete jatkokäsittelyssä laadukkaaksi lannoitevalmisteeksi, jolle on kysyntää maataloudessa tai viher-
rakentamisessa
- haitallisten aineiden pääsy viemäriverkostoon on estetävä päästön syntylähteellä

- **Vesihuoltolaitokset ovat yhdyskuntajätevesien puhdistajina Suomen ja Itämeren alueen merkittävimpiä ympäristön- ja vesistöjen suojelejoita**
- **Puhdistamoliete on arvokas resurssi, jota voidaan hyödyntää ravinteiden ja energian lähteenä**

Vesihuoltolaitosten lietteestä valmistamien tuotteiden hyötykäyttöä voidaan edistää myös kunnan omassa toiminnassa, esimerkiksi viherkentämissä.

Haitallisten aineiden päästöt estetään ennakolta

Haitallisten aineiden päästöt viemäriverkostoon on tärkeää estää jo ennakoon. Vesihuoltolaitokset ovat järjestäneet asiakkaille suunnattuja kampanjoita siitä, että viemäriin ei saa laittaa mitään ylimääräistä. Teollisuuden ja vesihuoltolaitoksen välisissä teollisuusjätevesisopimuksissa sovitaan viemäriverkoston johdettavalla kuormitukselle sellaiset rajat, joiden puitteissa verkosto ja puhdistamo toimivat moitteettomasti sekä käsitellyn veden ja lietteen laatu pysyy hyvänä.

Vesilaitosyhdistys Vattenverksföreningen VVY

Vesilaitosyhdistys VVY on vesihuoltoalan yhteisjärjestö, jonka tehtävänä on edistää vesihuoltolaitosten toimintaedellytyksiä. Jäsenenä on noin 300 vesi- ja viemärlaitosta kattaen noin 90 % maamme vesihuollosta. VVY valvoo jäsentensä etuja, palvelee asiantuntemuksellaan jäsenlaitoksiaan sekä vahvistaa osaamista vesihuoltotoimialalla.

www.vvy.fi

Kuntaliitto Kommunförbundet

Kuntaliiton muodostavat maamme kunnat ja kaupungit, jotka vastaavat asukkaidensa tärkeimmistä palveluista. Liitto valvoo kuntien etua, kehittää kuntien toimintaa ja tarjoaa korkeatasoisia asiantuntijapalveluita.

www.kunnat.net